

УДК 82: 37.035.6

DOI:

Ірина Тонконог, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Київський національний торговельно-економічний університет

Юлія Ювковецька, кандидат філософських наук, доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Київський національний торговельно-економічний університет

НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ РЕСТОРАННО-ГОТЕЛЬНОЇ СПРАВИ

Стаття присвячена аналізу сучасних комунікативно-інтерактивного та когнітивного підходів до викладання іноземної мови фахового спрямування закладу вищої освіти. Обґрунтовано необхідність розвитку мовних здібностей студентів для формування професійної ініомовної комунікативної компетентності фахівців індустрії гостинності та ресторанної справи. Розкрито особливу цінність інтерактивного навчання в тому, що студенти навчаються ефективній роботі в команді.

Ключові слова: комунікативний; інтерактивний підхід; когнітивна карта; лінгвістична компетенція; комунікативна компетенція; гра.

Рис. 2. Літ. 18.

Iryna Tonkonoh, Ph.D.(Pedagogy), Associate Professor of the Foreign Philology and Translation Department, Kyiv National University of Trade and Economics

Yuliya Yuvkovetska, Ph.D.(Philosophy), Associate Professor of the Foreign Philology and Translation Department, Kyiv National University of Trade and Economics

TEACHING ENGLISH TO STUDENTS OF RESTAURANT AND HOTEL BUSINESS

The article analyzes the modern communicative, interactive and cognitive approaches to teaching a professionally-oriented foreign language at higher educational establishments. The necessity of development of language abilities of students to form a professional foreign communicative competence of future professionals has been proved in the hospitality and restaurant industry. Different approaches to the definition of the interactive teaching have been investigated in the article. On the one hand, interactive teaching is defined as a dialogue learning. Since interactive means the ability to interact or to be in the conversation regime. Interactive teaching is considered firstly as the interaction between the teacher and the student. It has been revealed the peculiar value of the interactive teaching in student's learning how to work in the team effectively. The article emphasizes that under the conditions of the European Union, it is becoming more important to provide the students with a high level of the students' awareness, applying with this purpose not only the traditional teaching methods. Applying new effective methods in teaching English to prepare the future specialists in the field of Hospitality and Restaurant Business has become extremely not only important but rather desirable. Among progress methods in the modern academic process, a lot of attention is paid to the interactive methods, bases on the persona-oriented approach to the student, aimed at the development of the creative student's potential and the ability to think creatively and to respond quickly, improving the communicative skills as well. The article postulates the thought that the interactive methods as the interaction of the teacher and the student in the process of communication and learning solve linguistic and communicative tasks. The article also represents various types of language and communicative competences. The issue of the development of language and communicative competence remains important during the entire academic process as the essential component of the professional training of future specialists in the system of high education in Ukraine. We have studied the content of the terms "competence", "communicative competence". There are different approaches to the definition of the characteristics of the communicative competence, its structure. It has been defined that the process of making the communicative competence of the students is necessary to be arranged on the basis of integral communicative and interactive teaching methods according to the content of learning

Keywords: communicative; interactive; cognitive map; linguistic competence; communicative competence; a game.

Постановка проблеми. Починаючи з другої половини ХХ століття, навчання сучасної англійської мови характеризується суттєвим зміщенням навчального процесу в бік комунікативного аспекту, з'явилася наукова доказовість інтерактивно-комунікативних методів навчання іноземних мов [7; 9; 18]. Наразі гостро постає проблема у заміні традиційної

"накопичувальної" освіти на освіту проблемно-визначальну, зокрема на заняттях з іноземної мови у закладах вищої освіти з метою викликати інтерес, сформувати мотивацію та розвинути певні мовні компетенції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасні дослідження з методики викладання іноземних мов класифікують основні методи

навчання з детальним описом їхнього застосування на заняттях з іноземної мови. Це праці О. Кочубей, Н. Герасимчук, О. Ковальова та ін. Дослідники постулюють думку про необхідність та важливість зазначених методів, як-то відпрацювання навичок, робота у парах, інтерактивні презентації тощо. Наразі вища школа передусім має готувати фахівця, що є органічно пристосованим до життєдіяльності у світі багатоманітних інтеркультурних зв'язків, міжкультурної комунікації, при цьому ефективно застосовуючи знання іноземних мов, вибудовуючи успішну комунікативну взаємодію. Тому так важливо приділяти увагу навчання іноземної мови, забезпечуючи належними вміннями та навичками володіння зокрема англійською мовою під час спілкування у різних сферах, у різноманітних комунікативних ситуаціях на заняттях, оскільки успіх комунікації та робочого процесу здебільшого залежить від компетентності мовної особистості, від її сформованих рис мовної та комунікативної компетентності [2].

Мета статті – презентувати дієві методи навчання англійської мови студентів профілю “Готельно-Ресторанний Бізнес”, окреслити загальну характеристику мовної та комунікативної компетентності особистості майбутнього фахівця готельно-ресторанної справи. Тому мета навчальної програми з англійської мови “Ресторанний та готельний бізнес” передбачає підготовку висококваліфікованих спеціалістів, які володіють конкурентоздатним рівнем знань, умінь та професійними навичками, з необхідними професійними та особистісними компетенціями, достатніми для успішної діяльності в індустрії гостинності та у ресторанному бізнесі.

Виклад основного матеріалу. На початку 70-х років ХХ століття чітко виокремився новий комунікативно-діяльнісний, комунікативно-прагматичний підхід [14, 9], що дав можливість розглядати мовну систему в тісному взаємозв'язку з умовами її використання, функціонування, засвоєння і тими змінами, що відбуваються у процесі спілкування.

У науковий обіг увійшли нові поняття “мовленнева діяльність”, “комунікативна спрямованість”, “мовленнєве спілкування”, “комунікативна компетенція”. У теорії і методиці викладання іноземних мов комунікативна компетентність тлумачиться як здатність індивіда налагоджувати та підтримувати необхідні контакти в соціумі, як сукупність знань, умінь та навичок у сфері вербальних і невербальних засобів для адекватного сприйняття та відображення дійсності у різноманітних ситуаціях спілкування [10, 118].

Саме у структурі комунікативно зорієнтованої лінгвістики і зародилися нові терміни “комунікативна компетенція” і “комунікативна компетентність”, що вживаються паралельно. Термін “компетенція” (від лат. *competere* – бути здібним до чого-небудь) одним із перших ужив у своїх працях про мову німецький вчений В. фон Гумбольдт, проте як лінгвістичний термін був уведений американським мовознавцем Ноамом Хомським, який розумів “комунікативну компетенцію – як здібність, необхідну для виконання певної мовленнєвої діяльності рідною мовою” [16].

Однак у методичній літературі поняття “комунікативна компетенція” було переосмислено. Комунікативна компетенція охоплює:

1) лінгвістичну компетенцію, яка означає здатність розуміти, створювати необмежену кількість правильно побудованих речень за допомогою засвоєних правил, їх поєднання;

2) вербально-когнітивну компетенцію, яка означає здатність обробляти, групувати, запам'ятовувати, в разі потреби актуалізувати в пам'яті знання, фактичні дані, застосовуючи мовні позначення;

3) вербально-комунікативну компетенцію – здатність враховувати під час мовленнєвого спілкування контекстуальну доречність мовних одиниць для реалізації когнітивної та комунікативної функції;

4) мета-компетенцію – розуміння та знання понятійного апарату, аналізу та оцінки засобів мовленнєвого спілкування [1, 17 – 21].

Поняття “комунікативної компетентності” розглядають як необхідний людині рівень сформованості досвіду, умінь і навичок міжособистісної взаємодії, щоб успішно функціонувати в суспільстві з урахуванням власних здібностей і соціального статусу [5, 20]. Серед різноманітних підходів до розуміння цього поняття в сучасній психології найбільш вдалим є трактування комунікативної компетентності як готовності до діяльності [8, 22]. У її структурі, на думку вчених, наявні компоненти: когнітивний, мотиваційнооцінний, конативний (операційний). Здатність до участі в комунікативних ситуаціях, ситуативна адаптованість, вільне володіння вербальними та невербальними засобами соціальної поведінки, усвідомлення своїх перцептивних умінь є складовими комунікативної компетентності.

Отже, комунікативна компетентність особистості – це складний феномен, який характеризується різними поняттями, базу якого становлять певні здібності. Інакше кажучи,

комунікативна компетенція – це сукупність знань про спілкування у різноманітних умовах і обставинах з різними комунікантами, а також знання вербальних і невербальних засад взаємодії, умінь і навичок їх ефективного застосування у конкретній ситуації спілкування в ролі адресанта і адресата. Аналізуючи різні бачення, аргументи, позиції вчених, вважаємо, що комунікативна компетенція загалом становить комунікативний потенціал особистості, який характеризує її комунікативні можливості та визначає якість, успішність її спілкування в різних сферах життєвої діяльності. Комунікативна компетенція визначається, на нашу думку, врахуванням самостійності мовленнєвої діяльності особистості [15, 11]. Комунікативна компетентність є практичним аспектом проблеми взаєморозуміння, відображає рівень культурного розвитку особистості у суспільстві, є одним із чинників виховання толерантності, взаєморозуміння.

Комунікативна компетентність є “показником поінформованості суб’єкта спілкування в сфері комунікації” [3, 85], задовільного оволодіння певними вміннями і навичками, правилами, нормами поведінки спілкування. Безперечно, успіх комунікації великою мірою залежить від співрозмовників, від компетентності адресанта і адресата.

Комунікативна компетенція, на думку лінгвістів, включає і мовну компетенцію. Мовна компетенція – це знання учасниками спілкування комунікації мови, тобто мовних законів, правил, за якими формуються правильні мовні конструкції та повідомлення, здійснюється їх трансформація [4, 17]. Учасники спілкування повинні володіти засобами мови, якою вони спілкуються, оскільки за допомогою них можна побудувати і сформулювати значущі висловлювання, вміло їх використовувати. Йдеться про знання мови на фонологічному, семантичному (лексичному і граматичному) і структурно-синтаксичному рівнях, тобто знання всіх елементів фонетики певної мови, законів сполучуваності алофонів у мовленні, знання граматичних категорій та правил їх поєднання, розуміння значень великої кількості слів, що складають лексичну основу мови та знання правил їх сполучуваності та деривації (лат. *derivative* – утворюю), умінь формувати речення різних семантичних та структурних типів. Окрім цих складових, до мовної компетенції відносять умінь перефразування висловлювань, розрізнення синонімії та омонімії, правильних і неправильних (девіативних) речень [17, 23].

До мовної компетенції відносять також показники інтерференції (проникнення рис однієї

мови в іншу), продуктивність мовлення, здатність утворювати нові форми, “швидкість / легкість мовлення, його правильність, насиченість, семантичну і стилістичну відповідність [8]”. Знання мови, володіння її засобами не дасть людині можливості повноцінно спілкуватися, оскільки для ефективного спілкування необхідні й інші знання, уміння та навички.

Мовна компетенція – це “не тільки володіння граматику й словником, а й знання умов, ситуацій, в яких відбувається мовленнєвий акт” [10]. Обсяг цього лінгвістичного поняття значно ширший, воно є одним із найважливіших понять соціолінгвістичної та комунікативної компетенцій.

Отже, мовна компетентність особистості включає вміння оперувати засобами мови, добирати ситуації спілкування, дотримуватись норм розмовно-літературного чи писемнолітературного мовлення; навичок і умінь швидкого, автоматичного, доречного вживання мовних засобів; здатність розуміти і висловлювати зміст (значення), породжувати нові мовні форми, вміння стилістично правильно користуватися всіма засобами мови [6, 3]. Особистість, окрім знання мови, мусить уміти використовувати її в конкретному контексті й ситуації, тобто володіти комунікативною компетенцією.

Зауважимо, комунікативна компетенція залежить від багатьох факторів, а саме: 1) від комунікативних інтенцій; 2) від дотримання комунікативних стратегій; 3) від знання особистості співрозмовника і зворотного зв’язку в комунікації, що передбачає врахування психологічних особливостей адресата; 4) від постійної орієнтації в умовах та ситуації спілкування, підтримання самого процесу і його контроль; 5) від навичок та умінь завершення комунікації, виходу з неї тощо [1].

Забезпечення формування комунікативної та мовної компетенції, на нашу думку, здійснюється за допомогою комунікативної методики із залученням інтерактивних методів. Останні є достатньо ефективними методами. Хоча роль викладача в ході інтерактивних занять є другорядною, проте слід звернути увагу на процес підготовки та розподілення ролей для студентської аудиторії. Завданням викладача полягає у створенні сприятливих умов в групі для вираження власної думки кожного з учасників, ознайомленні студентів чітко сформованими правилами інтерактивної гри та спрямуванні студентів у потрібний бік розвитку подій [11, 20].

Як правило, працюючи в групі, у студентів фіксується покращення комунікативних навичок, виявляється командний дух, розвивається

лідерство [13, 56]. Всередині групи створюється умова для індивідуального самовираження, вміння працювати в команді, розвивається дух суперництва, що сприяє мотивації студентів до розширення знань та до покращення комунікації, словесного закріплення своїх думок. Інтерактивний метод вчить студента активному самостійному пошуку відповіді, що є одним із основних показників успішного менеджера.

Ще в 1911 році А.Г. Рівінім вперше запропонована технологія інтерактивності, проте лише в 90-ті роки набувала високої популярності. Доведено, що діяльність студентів стає ефективною, максимально результативною. Інтерактивна взаємодія характеризується високим показником інтенсивності спілкування учасників, їх прямою комунікацією, зміною використаних прийомів та форм спілкування, що допомагає урізноманітнити сприйняття інформації, тим самим, покращуючи її засвоєння [10, 118].

Використання інтерактивних методів навчання спонукає не лише студента, але й викладача до постійної творчості, сприяє розвитку педагогічних здібностей, орієнтує на пошук унікальних якостей студентів, особливостей їх мислення. Водночас технології інтерактивного навчання можуть бути залучені до проведення заняття в аудиторії або за її межами в формі позакласового заходу. Основною перевагою цієї методики проведення заняття є активність студентів, тобто жоден не залишається поза увагою і, у такій сприятливій атмосфері, навіть пасивні студенти прагнуть бути активними учасниками команди.

До інтерактивних методів навчання англійської мови, застосованих на заняттях зі студентами готельно-ресторанного бізнесу відносимо: різні види презентацій, дискусії, евристичні бесіди, рольові ігри, "мозковий штурм", конкурси, проекти, бізнес плани, розмовні клуби із залученням носіїв мови.

Насамперед варто зацентувати увагу на рольовій грі на аудиторних заняттях англійської мови. Гра – найбільш доступний для студентів вид діяльності, спосіб переробки отриманих із зовнішнього світу вражень [4, 7 – 10]. У грі яскраво проявляються особливості мислення та уяви, емоційність, активність, розвиваюча потреба в спілкуванні. Цікава гра підвищує рівень активності студента, і він може вирішити більш складну задачу, ніж на звичайному занятті [12, 23]. Але це не свідчить про те що всі заняття повинні проходити в формі гри. Гра – це тільки один з методів, і вона дає гарні результати тільки у поєднанні з іншими: аудіюванням, бесідами, читанням та іншими.

Гра несе велике значення для розвитку особистості. Успіх навчальної гри визначається можливостями учасників, а також віковими особливостями. Навчальна ділова гра має такі функції: 1. Розвиваюча – забезпечує під час навчальної діяльності розвиток творчого потенціалу учнів, їх самостійності в оволодінні методами отримання необхідних знань. 2. Комунікабельна – реалізується через організацію спілкування, регулювання міжособистісних відносин, виникнення механізму саморегуляції поведінки. 3. Активізує – передбачає стимулювання пізнавальних процесів, інтересів, потреб. 4. Інформаційна – проявляється у спрямованості змісту гри на соціальні, психологічні та методичні проблеми. 5. Функції інтеграції знань забезпечує міжпредметні зв'язки між курсами загальних об'єктів вивчення [12, 45 – 67].

Обираючи певний інтерактивний метод, а саме "Interview", "Round Table", "Reflexive Circle", "Hot summary", "Project", "Expert Groups", "Dozen questions", "Excursion", викладач формує у студентів відповідні навички. В додаток до цього, в результаті взаємодії спілкування відбувається взаємонавчання обох сторін.

У рольовій грі "Ресторан" пропонуємо використовувати такі мовленнєві моделі: *May I show you the table? Are you ready to order? Can I take your order? What would you like to start with? What would you like for dessert? How would you like your steak? (rare, medium, well done) May I advise you a salad? Do you want vegetables with it? What kind of dressing? Would you care for something to drink? Would you like another cup of coffee? Would you like to order a dessert? Would you like anything else? Would you like a vegan / vegetarian / pescetarian / halal / kosher menu / dish? Would you like a dish without dairy products / nuts? "I am sorry about the wait" "Here you are! Enjoy your meal / Bon appétit!" "Would you like me to take that?" "Did you enjoy your meal?" "I will bring another plate / glass". Should I bring the bill?" – "Here is the bill".*

У рольовій грі "Готель" застосовуємо мовленнєві моделі: *Welcome to our hotel. I can show you to your room. Please let me know if you need any assistance. How may I be of assistance? I hope you enjoyed your stay. What name is the reservation under? May I have your passport, please? Is there anything else I can do for you? Could you please fill in this registration form? Please sign here. Your room cost. Please take your room key. Would you like to pay cash or credit?*

Your room's on the (2, 3, 4, 5) floor. Do you need help with your luggage? Would you like any help with your luggage?

Варто наголосити на важливості формування і розвитку лінгвокультурологічної компетенції студентів. Адже індустрія гостинності постає глобальною формою міжкультурної комунікації, пронизуючись етикетизацією. З цією метою пропонуються студентам ігри на оволодіння різними формами етикету для працівників ресторану, наприклад: *Stand up. Keep your hands to yourself. Pull your hair back. Pay attention to where you place your fingers. No to using your nose.*

У комунікативній ситуації в готелі студентам пропонується така модель комунікативної поведінки: *Always greet guest and colleagues with a smile and maintain a friendly and pleasant expression. Stand upright, do not fold your arms in front of the guest. Keep your hands out of your pockets. Do not lean on the counter at any time and especially when dealing with the guest. Do not play with your hair and jewellery when you are at the front of the house area. Ensure a positive body language at all times. Always be tactful and courteous, never argue with guests. Be humoured and even-tempered, do not become over friendly with guests. Always be attentive when speaking to guest and look at a guest when addressing him/her. Always look and act professionally, do understand that there are other guests watching your behaviour. Always appear confident and be positive. Always listen carefully to the guest when talking to him/her. Try to use the guest's name at least twice once known. Try to ask the right questions to identify the needs of the guests. Talk clearly and maintain a good tone of voice at all times. Do not criticize one guest to another. Do not refer guest as "He/She to They" in their presence. Never weary the guest with your troubles.*

Або ж студентам пропонується вибрати правильну модель поведінки, як-то: *Never discuss religion or politics with guests. Be specific in your explanations, in-case of any doubt then consult your colleagues and promptly get back to the guest. Always give the guest a warm and friendly welcome. Make the guest feel comfortable and safe. Refer to the guest twice by the correct title and name once known. Identify the guest's needs and try to provide anticipatory service. Always observe what is happening around you and be ready to assist the guest when needed. Show guests a sympathetic interest. Take your time for the guest and do not rush with them. Always recommend*

in-house hotels services to the guest and provide with a brochure or additional details if required. Appear neat and tidy but never severe or harsh or strict to the guests. Always try to maintain eye contact with the guests. Should have a good product knowledge and keep updating about new products and services offered. Know the different facilities and services available in the hotel and be ready to describe the details to the guest when asked.

Розглянемо приклади проведення найбільш цікавих студентам інтерактивних ігор. Нижче запропоновані ігри передбачають оволодіння словниковим запасом з вивченої теми та загальноживаними словами, зокрема із тематичним наповненням "RESTAURANT" (ОСНОВИ ГАСТРОНОМІЇ, ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТА) і "HOTEL" (МЕНЕДЖМЕНТ ТУРИЗМУ, МАРКЕТИНГОВІ КОМУНІКАЦІЇ).

1. Гра, в якій студенту надається 1 хвилина, для представлення терміну, написанного на інтерактивній картці, наприклад: *a suite, a menu, facilities, etc.* Учасник має надати найбільше інформації про даний предмет/термін, його значення, використання, тощо. Отримує перемогу, студент, який надав найбільш повну та зв'язну інформацію про вказаний в картці предмет або термін. Мета цієї гри полягає у перевірці знань, а саме словникового запасу з певної теми у поєднанні з граматику. Ця гра є вдалим способом закріплення матеріалу. Особливостями гри є: покращення навичок швидкого реагування, критичного мислення.

2. *Гра Description* – гра, в якій необхідно описати слово чи словосполучення, вказані на інтерактивних картках, не називаючи корінь слова та не застосовуючи жестів. При цьому активну роль грає решта групи, яка має вгадати слово. Перевірка знань: словниковий запас з певної теми у поєднанні з граматику. Особливості гри: покращується навички швидкого реагування, активізується пошук синонімів англійською мовою. Встановлюється безпосередній комунікативний контакт з групою, що позитивно впливає на взаємозв'язок всередині усієї групи.

3. *Гра Chainstory* – гра на логіку, прояв фантазії та індивідуальності. Ціль гри полягає у продовженні історії попереднього студента, наприклад відвідування ресторану або перебування у готелі. Перевірка знань: словниковий запас з певної теми та загального словникового запасу в поєднанні з граматику. Особливості гри: покращуються навички швидкого реагування, логічного мислення, підвищується увага, не меншу роль віддають

фокусуванню на сюжеті історії, що допомагає розвивати пам'ять.

Вище зазначені ігри можуть проводитися задля підвищення активності студентів та покращення сприйняття інформації. Інтерактивна гра не потребує значного теоретичного рівня пізнання студентів. Щодо дискусійних групових форм, які будуть приведені нижче, окрім теоретичного підґрунтя повинна бути присутня аргументованість відповідей.

Приведені нижче актуальні дискусійні форми змушують студентів аналізувати думки, перш ніж їх озвучувати, адже обов'язковим елементом є не лише промова, але й пояснення ходу власних думок: *Scientific debate* (Навчальна суперечка-діалог, в якій студенти – представники різних напрямлень, відстоюють свою думку, протилежну іншим). *“Round table”* (Колективна гра на вирішення спільної проблеми). *Competition in small groups* (Мотиваційна гра, яка спонукає студентів до активності). *“Brainstorm”* (Гра, яка розвиває критичне мислення). *Situation* (Гра, яка розвиває вміння швидко реагувати та фантазувати). *Judicial sitting* (Гра з розподіленням ролей та пошуком конструктивних відповідей). *Training* (форма навчання із застосуванням різних форм роботи з невеликою групою для вдосконалення навичок в процесі моделювання ситуацій, які наближені до реальності). *Debriefing* (Аналіз та обговорення результатів попередньої роботи; структурування набутого досвіду; Визначення та оцінювання власних досягнень та поразок педагогом і учнями; планування подальшої діяльності. *Six Thinking Hats. Проектна робота*, наприклад розробити бізнес план відкриття ресторану (готелю). *Презентації* нового ресторану (готелю). *Промови*. Перераховані дискусійні форми навчання – це ціленаправлений та впорядкований обмін думками, твердженнями з метою “знаходження істини” або формування в учасників певної точки зору. Головними умовами є обмеження одним питанням чи темою, висловлена думка має бути аргументованою.

Однією із самих активних дискусійних форм заняття можна виокремити “Мозковий штурм” (*Brainstorm*), що містить спільне розв'язання проблем. Метою цієї гри є забезпечення генерації ідей для неординарного рішення певної проблеми. Переглянемо список необхідних елементів проведення “мозкового штурму”. 1) Необхідно висловити якомога більше ідей та зафіксувати їх. 2) Записуються всі висловлені ідеї, навіть на перший погляд, безглузді. 3) Відсутність будь-якої критики. 4) Всі учасники мають однакові права висловити свою думку.

Цікавим є “метод шести капелюхів” (*Six Thinking Hats*). Це проста і ефективна система, що значно збільшує продуктивність праці. У запропонованій системі мислення поділено на шість категорій, з кожною з яких співвіднесена метафоричний капелюх певного кольору. Коли обговорюється питання, кожний із присутніх застосовує до нього конкретний капелюх і всі думають в одному напрямку. Даний капелюх забезпечуючи більш ефективну концентрацію і легкість в управлінні власними думками. Кожний колір має свої функції. *Білий капелюх*: Детальна і необхідна інформація. Тільки факти. Яка ще необхідна інформація? *Жовтий капелюх*: Символічне відображення оптимізму. Дослідження можливих успіхів і позитивних сторін. Переваги. Чому це спрацює? *Чорний капелюх*: Застерегає і змушує думати критично. Що може статися поганого або що піде не так? Обережність. (Не зловживайте нею.) *Червоний капелюх*: Почуття, ідеї та інтуїтивні прозріння. (І не намагайтеся їх пояснити.) Які почуття в мене виникають? *Зелений капелюх*: Фокусування на творчості, альтернативних рішеннях, нові можливості та ідеї. Це можливість висловити нові поняття та концепції. *Синій капелюх*: Керування розумовими процесами. Гарантія дотримання всіх шести капелюхів. Використання цього прийому дозволяє скоротити час розв'язання проблем на більше, ніж на 40% і підвищити ефективність результатів діяльності.

Метод *Дебрифінга* сприяє не тільки розвитку особистісних якостей студентів але й вчить об'єктивному оцінюванню знань і вмінь, набутих під час попередньої роботи, аналізу рівня застосування особистісних якостей, рівня активності та моделей поведінки. Єдиним обмеженням цього методу є те, що він потребує більшого терміну, порівняно з іншими методами.

Отже, постійне проведення інтерактивних занять англійської мови сприяє значному покращенню комунікативних навичок студентів, в результаті чого зникають внутрішні психологічні обмеження студента. Важливо, у процесі спілкування студенти навчаються: спілкуватися з різними людьми, висловлювати альтернативні думки, приймати виважені рішення, брати участь у дискусіях. Крім того, використання мультимедійних технологій можливе для доповнення лекцій та практичних занять англійської мови. Така методика навчання англійської мови передбачає професійно-орієнтоване вивчення англійської мови. Такий підхід відображає сучасні тенденції та вимоги до навчання та практичному оволодінню англійською

мовою у повсякденному спілкуванні та професійній діяльності, спрямований на підвищенні загальної та комунікативної культури спеціалістів, удосконаленні комунікативних умінь та навичок, підвищенні якості професійної освіти.

На заняттях англійської мови варто застосовувати **когнітивні карти**. Термін запропонований в 1948 американським психологом Е. Толменом. Когнітивна карта (від лат. *cognitio* знання, пізнання) – спосіб знайомого просторового оточення. Когнітивні карти створюються і видозмінюються в результаті активної взаємодії суб'єкта з навколишнім світом. При цьому можуть формуватися когнітивні карти різного ступеня спільності, “масштабу” та організації. Це – суб'єктивна картина, що має насамперед просторові координати, в якій локалізовані окремі сприймані предмети.

Серед основних когнітивних карт виокремлюємо:

КОГНІТИВНА КАРТА ГОСТИННІСТЬ, КОГНІТИВНА КАРТА РЕСТОРАН.

Рис. 1. Когнітивна карта Гостинність

Перша когнітивна карта ГОСТИННІСТЬ охоплює: 1) гостинність як індустрія; 2) подорожі (типи, тенденції, харчування під час подорожей); 3) менеджмент індустрії гостинності та харчування); 4) маркетинг індустрії гостинності; 5) готелі (класифікація готелів, організація готелю; служби готельного підприємства; персонал готелю: обслуговування гостей у готелі); 6) етикет; 7) культура країни (історія, свята, традиції).

Друга когнітивна карта РЕСТОРАН охоплює: 1) індустрія харчування, типи закладів харчування, обслуговування у закладах харчування; 2) харчування у готелях; 3) ресторани та їхня діяльність; 4) персонал ресторану; 5) меню; 6) посуд. У свою чергу меню охоплює такі лексико-семантичні групи: 1) “*INGREDIENTS*” / “*Foods*”: а) “*Nuts*”; б) “*Fat*”; в) “*Grains*”; г) “*Meat*”; д) “*Vegetables*”; е) “*Spices*”; є) “*Fish*”; ж) “*Fruits*” / “*Berries*”; 2) “*Culinary*”: а) “*Bakery*”; б) “*Snacks*”; в) “*Porridge*”; г) “*Sweets*”; д) “*Sauces*”; 3) “*Tableware*”;

4) “*Drinks*”: а) “*Alcoholic*”; б) “*Nonalcoholic*”; 5) “*Taste*”; 6) “*Culinary process*”.

Рис. 2. Когнітивна карта Ресторан

Когнітивна карта слова є насамперед відображення найбільш узуальних контекстів цього слова. Продемонструємо мовним матеріалом. Наприклад, когнітивна карта ГОСТИННІСТЬ представлена такими лексичними одиницями: *high-class, make a booking, check-in, confirmation, room a guest, a reception, a lobby, an information desk, the main entrance, a swimming pool, a beach, a snack bar, a gym (a fitness room), stairs, a car park, a car (bicycle, motorbike) rental, laundry and ironing service, dry-cleaning, baggage (luggage), a hairdresser's (a hair salon), a signature, a room*

number, a key, a key card, a suite, a receptionist, a concierge, a bellboy (a porter), a valet, a room maid (a chambermaid), a tip, amenities (facilities), room service, continental breakfast, air-conditioning, heating, etc.

Когнітивна карта РЕСТОРАН: *à la carte, appetizer, bill, café, cafeteria, cheese platter, course, dessert, eat out, entrée fast food, hors d'oeuvre, maitre d' (also “head waiter”) menu, pasta, pudding, savoury, service charge, set menu, side dish, sommelier, special, tip, savory = palatable / tasty / scrumptious / delicious, bitter, dry, spicy / zesty / acrid, tough, salty / brackish / saline, sugary, greasy, sour / acidic, fresh, raw, luscious, ripe ≠ unripe, rotten, substantial, undercooked ≠ overcooked, piping hot, crunchy, creamy, fruity, bland /mellow, nutty, edible, rancid, treacly, tender, bowl, bread plate, butter knife, candlestick, cup and saucer, spoon, fork, knife, napkin / serviette, set the table, tablecloth, water jug / pitcher, wine glass.*

Отже, використання когнітивних карт на практичних заняттях англійської мови сприяє осмисленому навчанню через процес співвідношення та прикріплення нового матеріалу до вже існуючих сталих об'єктів у когнітивній структурі мовної свідомості студента. Увійшовши до когнітивного поля у такий спосіб, новий навчальний матеріал взаємодіє з вже увімкнутою концептуальною системою та корелює з певною категорією. Матеріал, вивчений осмислено, відноситься до певної категорії знання має значно більший потенціал для зберігання в довгостроковій пам'яті.

Варто наголосити на важливості лінгвокультурологічної компетенції студентів. Адже індустрія гостинності постає глобальною формою міжкультурної комунікації.

Висновки. Метою навчання англійської мови студентів готельно-ресторанної справи є:

- розвиток у студентів основних навичок іншомовного спілкування у діалогічній та монологічній формах в межах необхідного професійно ділового узусу;

- ознайомити студентів з культурними цінностями носіїв англійської мови;

- сформулювати у студентів готовність до застосування іноземної мови у професійному. Застосування комунікативно-інтерактивної методики уможливує отримання, розширення і автоматизація необхідних знань, вмінь та навичок, і сформувати необхідні компетенції.

Кінцеві вимоги до оволодіння англійською мовою можна визначити такі: наявність мовної та комунікативної компетенції, достатньої для подальшої діяльності задля здійснення професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов Э.Г., Щукин В.Н. Словарь методических терминов (теория и практика преподавания языков). Санкт-Петербург, 1999. 471 с.
2. Використання інтерактивних методів навчання / О.М.Ковальова, Н.Сафаргаліна-Корнілова, Н.М.Герасимчук, О.А.Кочубей. 2016. URL: <http://www.refs.in.ua>.
3. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам. Москва, 2000. 165 с.
4. Давыдова М.А. Деятельностная методика обучения иностранным языкам. Москва, 1990. 176 с.
5. Демьяненко М.Я., Лазаренко К.А., Мельник С.В. Основы общей методики обучения иностранным языкам. Київ, 1984. 255 с.
6. Жинкин Н.И. Речь как проводник информации. Москва, 1982. 160 с.
7. Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам в школе. Москва, 1991. 220 с.
8. Колкер Я.М., Устинова Е.С., Еналиева Т.М. Практическая методика обучения иностранному языку. Москва, 2001. 264 с.

9. Леонтьев А.А. Язык, речь, речевая деятельность. Москва, 1969. 216 с.

10. Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ, 1999. С. 117–142.

11. Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справочное пособие. Минск, 2003. 522 с.

12. Складенко Н.К. Обучение речевой деятельности на английском языке в школе. Київ, 1988. С. 72–102.

13. Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс лекций: пособие для студентов пед.вузов и учителей. Москва, 2002. 239 с.

14. Пассов Е. И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению. Москва, 1989. 276 с.

15. Фрейре П. Педагогика пригноблених. 2003. 168 с.

16. Chomsky N. Knowledge of Language: Its Nature, Origin, and Use. New York: Praeger Publishers, 1986.

17. URL:<http://www.huntesl.com/a-brief-look-at-the-different-esl-teaching-approaches-and-methods/>

18. URL:<http://esl.fis.edu/teachers/support/method.htm>

REFERENCES

1. Azimov, E.G. & Shchukin, V.N. (1999). *Slovar metodicheskikh terminov (teoriya i praktika prepodavaniya yazykov)* [Dictionary of methodological terms (theory and practice of teaching languages)]. Sankt-Peterburg, 471 p. [in Russian].

2. Kovalova, O.M., Safargalina-Kornilova, N., Gerasimchuk, N.M. & Kochubey, O.A. (2016). *Vikorisannyya interaktivnykh metodiv navchannya* [Use of interactive teaching methods]. [in Ukrainian].

3. Galskova, N.D. (2000). *Sovremennaya metodika obucheniya inostrannym yazykam* [Modern methodology of teaching foreign languages]. Moscow, 165 p. [in Russian].

4. Davydova, M.A. (1990). *Deyatel'nostnaya metodika obucheniya inostrannym yazykam* [Active methods of teaching foreign languages]. Moscow, 176 p. [in Russian].

5. Demyanenko, M.Ya., Lazarenko, K.A. & Melnik, S.V. (1984). *Osnovy obshchey metodiki obucheniya inostrannym yazykam* [Fundamentals of the general methodology of teaching foreign languages]. Kyiv, 255 p. [in Russian].

6. Zhinkin, N.I. (1982). *Rech kak provodnik informatsii* [Speech as a medium of information]. Moscow, 160 p. [in Russian].

7. Zimnyaya, I A. (1991). *Psikhologiya obucheniya inostrannym yazykam v shkole* [Psychology of teaching foreign languages at school]. Moscow, 220 p. [in Ukrainian].

8. Kolker, Ya.M., Ustinova, Ye.S. & Yenaliyeva, T.M. (2001). *Prakticheskaya metodika obucheniya inostrannomu yazyku* [Practical methods of teaching a foreign language]. Moscow, 264 p. [in Russian].

9. Leontev, A.A. (1969). *Yazyk, rech, rechevaya deyatel'nost* [Language, Speech, Speech Activity]. Moscow, 216 p. [in Russian].

10. Nikolayeva, S.Yu. (1999). *Metodika navchannya inozemnykh mov u serednykh navchalnykh zakladakh* [Methods of teaching foreign languages in secondary schools]. Kyiv, pp.117–142. [in Ukrainian].

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ТА ДІЛОВИХ ІГОР

11. *Nastolnaya kniga prepodavatelya inostrannogo yazyka: Spravochnoe posobie* (2003). [Foreign Language Teacher Handbook: A Reference Guide]. Minsk, 522 p. [in Belarussian].
12. Sklyarenko, N.K. (1988). *Obuchenie rechevoy deyatel'nosti na angliyskom yazyke v shkole* [Speech activity in English at school]. Kyiv, pp.72–102. [in Russian].
13. Solovova, Ye.N. (2002). *Metodika obucheniya inostrannym yazykam: Bazovyy kurs lektsiy: Posobie dlya studentov ped.vuzov i uchiteley* [Methods of teaching foreign languages: Basic course of lectures: A manual for students of pedagogical universities and teachers]. Moscow, 239 p. [in Russian].
14. Passov, Ye. I. (1989). *Osnovy kommunikativnoy metodiki obucheniya inoyazychnomu obshcheniyu* [The basics of communicative teaching methods of foreign language communication]. Moscow, 276 p. [in Russian].
15. Freyre, P. (2003). *Pedagogika prignoblenikh* [Pedagogy of the Depressed]. 168 p. [in Ukrainian].
16. Chomsky, N. (1986). *Knowledge of Language: Its Nature, Origin, and Use*. New York. [in English].
17. Available at: <http://www.huntesl.com/a-brief-look-at-the-different-esl-teaching-approaches-and-methods/> [in English].
18. Available at: <http://esl.fis.edu/teachers/support/method.htm>. [in English].

Стаття надійшла до редакції 22.10.2019

УДК 378.011.3 – 051:373.3

DOI:

Оксана Жигайло, кандидат психологічних наук, доцент кафедри математики, інформатики та методики їх викладання у початковій школі Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ТА ДІЛОВИХ ІГОР

У статті розглянуто окремі аспекти використання дидактичних та ділових ігор в освітньому процесі закладів вищої освіти, з метою формування професійної компетентності студентів. Виявлено, що гра є найбільш природним і привабливим заняттям не лише для молодших школярів, а й для студентів. Проведено аналіз теоретичних праць вітчизняних та зарубіжних фахівців, який свідчить, що важливим чинником формування у майбутнього педагога важливих особистісних та професійних характеристик є практика впровадження педагогічних інновацій, нестандартних форм, методів організації навчання студентів.

Ключові слова: дидактична гра; ділова гра; нестандартні методи; інноваційні методики; методика навчання математичної освітньої галузі; студент закладу вищої освіти; початкова школа.

Літ. 13.

Oksana Zhyhaylo, Ph.D.(Psychology), Associate Professor of the Mathematics, Informatics and Methods of Their Teaching at Primary School Department Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF PRIMARY SCHOOL BY THE USE OF DIDACTIC AND BUSINESS GAMES

The article examines some aspects of the use of didactic and business games in the educational process of higher educational establishments, with the purpose of formation of the professional competence of future teachers of primary school. It is showed that the game is the most natural and attractive activity not only for primary schoolchildren, but also for students.

The analysis of theoretical works of native and foreign specialists is carried out. It testifies that the practice of introduction of pedagogical innovations, non-standard forms and methods of the organization of teaching schoolchildren is an important factor of the formation of the future teacher's weighty personal and professional characteristics. The article describes structure, features of the organization and the algorithm of conducting a business game including three stages: preparatory (introductory), basic (conducting a specific type of game) and final (summary of game results, post-game discussion) ones.

It is mentioned that didactic game opens great opportunities for the students' self-realization because the process of game activity forms the motives connected with doing one's duties. The game is a means of communication and self-education, which consists in the acquirement of new knowledge through the dialogue, exchange of thoughts and suggestions.

It is proved that the systematic introduction of such kind of games in the educational process of higher educational establishments makes it possible to intensify the educational activity of students. Such games ensure